

scher) «ἐπιτήδειος καὶ εὐφυής, ὅστις δημοσθενικὰ θέλει καὶ ἠμπορεῖ νὰ γράφῃ» (Hermes 243 σημ. 4 καὶ 257 καὶ Σ. 117, 123). Καὶ ἐρωτᾶται, εἰς τὸσον δαιμόνιος πλαστογράφος, θέλων καὶ δυνάμενος νὰ γράφῃ ὡς *alter Demosthenes*, χωρὶς τὸ παραμικρὸν ὕφος πλαστότητος νὰ καταλίπῃ, ἦτο δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ; Ἐν τούτοις καὶ τοιοῦτος ὢν δὲν ἐξηπάτησε τὸν παλαιὸν Διονύσιον ¹⁾ οὔτε κανένα ἄλλον νεώτερον, πλὴν σχεδὸν μόνου τοῦ κ. Συκουτρῆ. Ἄλλ' ἀκριβῶς ἂν ἦτο κατασκευαστὴς ὑποβολιμαίων, θὰ ἐφρόντιζε νὰ φανῆ περισσότερον ὁ Δημοσθένης, παραλαμβάνων λέξεις καὶ φράσεις, ἂν ὄχι ἐκ τοῦ Περὶ τοῦ Στεφάνου, ἐκ τῶν ἄλλων προγενεστέρων λόγων τοῦ Δημοσθένους, ἵνα πιστευθῇ ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ἀναγνώστας, οἵτινες βεβαίως δὲν ἦσαν Διονύσιοι, ὅτι εἶναι γνήσιος ὁ λόγος. Ὅταν ὁ Δ' Κατὰ Φίλιππον, ὁ Πρὸς τὴν Φιλίππου ἐπιστολήν, ἀληθεῖς κέντρωνες ἐκ δημοσθενείων χωρίων, παρεδόθησαν ὡς γνήσιοι (καὶ τόσοι ἄλλοι νόθοι, ἐκ τῶν 20 λόγων τοῦ Γ' τόμου, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Ἐρωτικός, οἱ 14 θεωροῦνται νόθοι), θὰ ἦτο δύσκολον νὰ θεωρηθῇ γνήσιος ὁ Ἐπιτάφιος καὶ τοιοῦτος ὢν; Πάντως ὁ Ἐπιτάφιος εἶναι μελέτη τινὸς ἀρκετὰ ἐπιτηδείου σοφιστοῦ, ὅστις δίδει τὴν ἐντύπωσιν «ὅτι γράφει εἰς τὸ ἰδικόν του ἐπιμελημένον ὕφος» κατὰ κ. Σ., καὶ δὲν ἐνδιαφέρεται νὰ θεωρηθῇ ἀπὸ τοὺς ἐμπόρους βιβλίων καὶ τοὺς τυχόντας ἀναγνώστας γνήσιος ὁ λόγος του.

Διὰ ταῦτα ἐγὼ ἐξακολουθῶ μακαριώτατα νὰ πιστεύω μετὰ τοῦ *Sprengel* (εἶναι λέξεις του), ὅτι πρόκειται περὶ μελέτης (Σ. 123). Καὶ τώρα μὲν εὐρίσκει τὴν ὑπαρξιν τοιοῦτου ἐπιτηδείου πλαστογράφου «ὡς τι πλεον ἢ ἀμφίβολον», ἄρα πρόκειται κατ' αὐτὸν περὶ γνησίου λόγου τοῦ Δημοσθένους (Hermes 257), ἀλλ' ἴσως ἢ ὑπαρξίς αὐτοῦ θὰ τοῦ φανῆ εἰς τὸ μέλλον ὀλιγώτερον ἀμφίβολος, ὡς καταφύγιον ἔχον τὴν πρωτοτυπίαν του, ἂν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν τὰ ἐν Σ. 138 σημ. 1 «πᾶσα ἀθέτησις ἔργου ἔχει τὸν χαρακτῆρα ἐπιστημονικῆς ὑποθέσεως».

*
* *

Καὶ ταῦτα μὲν εἶναι τὰ μεγάλα καὶ πειστικὰ ὑπὲρ τῆς γνησιότητος

¹⁾ Ἐν σ. 256 (Hermes) λέγει ὅτι ὁ Διονύσιος μὴ λαβὼν ὑπ' ὄψιν, ὅποιον ἔπρεπε νὰ εἶναι τὸ ὕφος εἰς ἓνα ἐπιτάφιον, ἠπατήθη (ὅπως καὶ ὁ Blass μετ' αὐτόν), χαρακτηρίσας αὐτόν δι' ὧν λέξεων καὶ τὸ ὕφος τοῦ Ἰσοκράτους. Ἄλλ' ὁ Δημ. ἠδύνατο καὶ εἰς τὸν Ἐπιτάφιόν του ἀκόμη νὰ εἶναι τὸσον γοργτικὸς καὶ κενὸς, ὅσον εἶναι ὁ Ψευδοδημοσθένης;

ἐπιχειρήματα. Ἀκολουθεῖ ἔπειτα (σ. 131—133) λόγος περὶ τῆς γλώσσης καὶ τοῦ ὕφους, ὡς περὶ τούτων ἐπραγματεύθη ἐν τῇ μελέτῃ του, «τὰ ὅποια ὁ κ. Τραχίλης ἀγνοεῖ» ἐπίσης. Καὶ ταῦτα κυρίως ἀνήκουν εἰς τὰ περίφημα νεώτερα φιλολογικὰ μέσα. Ἄλλ' ἐν σ. 210—216 παρατήρησα πλῆθος στοιχείων γλωσσικῶν μὴ δημοσθενείων (ἔστω ὁμως ἀττικῶν), τὰ ὅποια δὲν εἶχον παρατηρήσει ἄλλοι, τὰ πλεῖστα τοῦλάχιστον. Μόνον δὲ τὰ τεκμήρια ἐκεῖνα τῆς λεπτεπιλέπτου κριτικῆς, τὰ ὅποια ὁ Wilamowitz ἐκάλεσε μέθοδον τοῦ μικροσκοπίου, δύναται δέ τις νὰ ὀνομάσῃ καὶ μέθοδον τῶν φιλολογικῶν *test*, καὶ τὰ ὅποια παραθέτει ἐν σ. 131, 3—5, δηλ. στατιστικᾶς τῶν τε-τε, τε-καί, πᾶς-ἅπας, χασμωδίαν, τὸν πολὺ γνωστὸν νόμον τοῦ Blass τῶν τριῶν βραχειῶν κ.λ., ἀληθῶς ἠγνόησα, κ. Συκουτρῆ. Ὡς μόνην δὲ δικαιολογίαν ἔχω, ὅτι σύντομος θέλων νὰ εἶμαι ἐπέστησα τὴν προσοχὴν κυρίως εἰς τὰ σπουδαῖα τεκμήρια, τὰ πρὸς αὐτὴν τὴν διάνοιαν, τὴν ὄλην προσωπικότητα τοῦ Δημοσθένους ἔχοντα σχέσιν. Περὶ τῆς χασμωδίας ἐν τούτοις κάμνω λόγον ἐν σ. 213 «Παρὰ τὴν μεγάλην προσοχὴν πρὸς ἀποφυγὴν τῆς χασμωδίας, δὲν ἀποφεύγει ὁ ρήτωρ φρικτὰς κακοφωνίας τοῦ τῆς τῶν τειελευτηκότων—πρὸ τοῦ τὰ τοῖσδε—τῇ τῶν μετὰ ταῦτα», ὧν ἐν τῇ ἀπαντήσῃ οὐδόλως ὑπεραμύνεται ὁ κ. Συκουτρῆς, περιφρονῶν ἐν *test*, ἀλλὰ τοῦτο... κατὰ τῆς γνησιότητος! Ὅτι δὲ ὁ Ἐπιτάφιος μιμεῖται τὸν Δημοσθένην κατὰ τὸν ῥυθμὸν καὶ τὴν χασμωδίαν, ἠδυνάμην νὰ μάθω καὶ ἀπὸ τὸν Blass, ἀλλ' ὁ κ. Συκουτρῆς παρουσιάζει κατὰ τοὺς στατιστικοὺς πίνακας τοῦ Vogel καὶ μαθηματικῶς ὠρισμένην τὴν ἀναλογίαν ἐξαιρέσεων τοῦ νόμου τοῦ Blass, εἰς μὲν τὸν γνήσιον Δημ. κατὰ μέσον ὄρον 4,57 % , εἰς δὲ τὸν Ἐπιτάφιον 6,66 % . Διὰ τὰς ἀναλογίας ἐπὶ τοῖς % τῶν τε-τε, τε-καί, πᾶς-ἅπας καὶ ἄλλων τινῶν οὔτε κἄν θέλω καὶ τώρα νὰ κάμω λόγον. Δὲν περιφρονῶ διόλου τὴν λεπτεπιλέπτου ταύτην ἐπιστήμην τῶν *test*, ἀναγνωρίζω τὴν ἐπικουρικὴν αὐτῆς χρησιμότητα, ἀλλὰ καὶ δὲν μακαρίζω τὸν στηρίζοντα πολλὰς ἐλπίδας εἰς αὐτὴν καὶ ἀλαζονευόμενον ἐπὶ ταύτῃ, καὶ ἀπόδειξις ὅτι ὅλα αὐτὰ τὰ *test* τοῦ κ. Συκουτρῆ οὐδένα θὰ πείσουν, ὅτι ὁ Ἐπιτάφιος δὲν εἶναι ψευδεπίγραφος. Ὅταν ὀρμαῖται τις ἀπὸ τῶν *test* ἄνευ τῆς εἰκόνας τῆς ἀληθοῦς προσωπικότητος ἐνὸς συγγραφέως, ἠμπορεῖ νὰ καταλήξῃ εἰς παράδοξα συμπεράσματα, βιάζων τὰ πράγματα νὰ ὑπηρετήσουν ἐσφαλμένην ἐπὶ τῇ βάσει τῶν *test* σχηματισθεῖσαν γνώμην.

*
* *

Ἄπὸ Σ. 133—137 ἐξετάζει «καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ἐπιχειρήματα τοῦ κ.

Τραχίλη». Ἄς ἴδωμεν πῶς ἐξετάζει μερικὰ τούτων. Ἐν σ. 133 λέγει ὅτι δὲν ἔλαβον ὑπ' ὄψιν τὰς ἐργασίας (ἔπονται ὀνόματα ἕξ ἀνδρῶν) τὰς σχετικὰς πρὸς τοὺς σφζομένους ἐπιταφίους καὶ γνωστὰ πράγματα ἐκθέτω. Καὶ μόνον αὐτοὶ οἱ ἕξ εἶναι ; Ἄλλ' οὔτε ἠδυνάμην νὰ τοὺς ἔχω ὑπ' ὄψιν οὔτε μοῦ ἐχρειάζοντο. Ὁ κ. Συκ. φαίνεται ἐν τούτοις ὅτι ἠμέλησε κάπως τὴν κυριωτάτην πηγὴν, ἐπαρκεστέραν τινὰ γνῶσιν τοῦ κρινομένου συγγραφέως. Ἀνέλυστα λοιπὸν ἐγὼ καὶ συνέκρινα, ὅσον μοῦ ἦτο δυνατόν, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κειμένων τοὺς ἄλλους Ἐπιταφίους πρὸς τὸν τοῦ Ψευδοδημοσθένους δι' Ἑλληνας ἀναγνώστας, καὶ δὴ συντομώτατα (σ. 198—201), ἐπὶ μόνῳ τῷ σκοπῷ νὰ καταλήξω εἰς τὸ ἀναμφίβολον, πιστεύω, συμπέρασμα, ὅτι ἡ πεῖρα καὶ ἡ σχολὴ εἰργάσθησαν ἐν τῷ μεταξύ, ὅπως προσδώσουν εἰς τὸν ἐπιτάφιον προσῆκόν τι μέτρον καὶ παραγγέλματά τινα, τὰ ὅποια ὁ Ψευδοδημοσθένης πιστῶς ἀκολουθεῖ. Καὶ πράγματι, ἐνῶ οἱ ἄλλοι σφζόμενοι Ἐπιτάφιοι εἶναι ἀσύμμετροι εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν μερῶν, οὗτος ἔχει περισσοτέραν συμμετρίαν, λίγο ἅπ' ὅλα, ἐκτελεῖ ὠραῖα τὴν συνταγὴν, ἀλλὰ χωρὶς καμίαν ζωὴν, ὅποιαν ἔμελλε νὰ ἔχη ὁ ζήσας ὡς ἐνεργότατον πρόσωπον τὰ μεγάλα ἐκεῖνα γεγονότα Δημοσθένης (ἐν αὐτοῖς τοῖς δεινοῖς καὶ φοβεροῖς ἐμβεβηκῶς) (Περὶ τοῦ στεφ. 248).

Ἐν Σ. 134, ἐνῶ τὰ πάντα βοῶσιν ὅτι ἐν τῷ Μενεξένῳ πρόκειται περὶ ῥητόρων τοῦ εἴδους τῶν σοφιστῶν ὁ κ. Συκουτρῆς φαντάζεται ὅτι πρόκειται περὶ ῥητόρων πολιτικῶν. Καὶ τίνος εἴδους διαπρεπεῖς πολιτικοὶ ῥήτορες εἶναι ἐκεῖνοι, οἵτινες ἐκ πολλοῦ χρόνου παρεσκεύαζον τοὺς ἐπιταφίους (Μενεξ. II, C. III, D.), τοὺς ὁποίους κατειρωνεύεται ὁ Σωκράτης, καὶ οἵτινες ἔγραφον σοφιστικωτάτους ἐπιταφίους, ὅπως εἶναι ὁ εἰς τὸν Λυσίαν ἀποδιδόμενος καὶ αὐτὸς ὁ τοῦ Πλάτωνος ; Ἰδὲ ὅτι παλαιότερον συνέβαινε νὰ λέγουν τοὺς ἐπιταφίους οἱ μάλιστα ἂν δυνηθέντες τῶν πολιτῶν εἰπεῖν (Ἰσοκράτ.), τοῦτο δὲν ἀποκλείει τὸ ὅτι συνήθως, καὶ μάλιστα εἰς μεταγενεστέρους χρόνους, δὲν ἦσαν τοιοῦτοι. Ἄλλως δὲ πρὸς τί ὅλα ταῦτα ; Μήπως ἐγὼ δὲν ἔγραψα «ἦσαν ὅτε μὲν πολιτευόμενοι, ὅτε δέ, καὶ τοῦτο συχνότερον, ἐκ τῶν γνωστῶν ὅπωςδῆποτε πολιτῶν τῶν διδασκόντων τὴν ῥητορικὴν (σοφιστῶν) ἢ φιλοδοξούντων νὰ ἐπιδείξωσι τὴν καλλιπέπειάν των», οἵτινες, καὶ ἂν δὲν διέπρεπον ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐσύχναζον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ; Οἱ σοφισταὶ δὲ δὲν ἦσαν πάντοτε ξένοι, ὡς λέγει καὶ ὁ ἴδιος, ἀφοῦ ὁ Αἰσχίνης καλεῖ καὶ τὸν Σωκράτη σοφιστήν. Ἡ φαντάζεται ὅτι δὲν θὰ ἀνετίθετο προθύμως εἰς τὸν διδάσκαλον τῆς ῥητορικῆς Ἰσοκράτην ἢ ἐκφώνησις ἐπιταφίου ; Καὶ

ἐν σ. 258 (Hermes) «ἦτο τὸ εἶδος ἤδη ἐν τῇ ἐκλείψει του καὶ οὐδεμία εὐκαιρία πλέον παρείχεται εἰς δημιουργικὴν διαμόρφωσιν καὶ ὁ Πλάτων ἠδύνατο νὰ εἰρωνεύεται», (ὀπίθεν ἐξηγεῖται κατ' αὐτὸν διὰ τί ὁ γνήσιος Ἐπιτάφιος τοῦ Δημοσθένους εἶναι μέτριος). Τὸ ἀληθές εἶναι ὅτι τὸ εἶδος, ὡς ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεώς του δὲν ἠδύνατο νὰ ἐξακολουθήσῃ διαμορφούμενον καὶ τελειοποιούμενον (σ. 198), μόνον δὲ ὁσάκις δεινὸς τις ῥήτωρ καὶ ἐνεργῶς δρῶν πολιτικὸς καὶ εἰς μεγάλην περίστασιν ἐξεφώνει ἐπιτάφιον, ἠδύνατο νὰ προσδίδῃ εἰς αὐτὸν νέαν ζωὴν (Περικλῆς, Δημοσθένης, Ὑπερείδης) (σ. 201), τὴν ὁποῖαν βεβαίως δὲν ἔχει ὁ Ψευδοδημοσθένης.

Ἐν Σ. 136, σημ. 1 παρανοοῦνται ὅσα λέγω (σ. 207) καὶ μοῦ ἀποδίδονται ἄλλα ἀντὶ ἄλλων· ἐγὼ μὲν εἶπον ὅτι ὁ Δημοσθένης δὲν κάμνει εἰς τοὺς λόγους του παρεκβάσεις μυθολογικάς, ἱστορικάς κ.λ., ἀλλ' ἐμμένει εἰς τὸ ἀπασχολοῦν θέμα, «φαίνεται ἀγνοῶν σχεδὸν τὰ πρὸ τῶν Περσικῶν πολέμων, τοὺς μύθους, τὴν ποίησιν (=δὲν θέλει, δὲν αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην ν' ἀναφέρῃ) στενωῶς ἐχόμενος τοῦ προκειμένου θέ- καὶ τοῦ παρόντος καθόλου», καὶ ἰδοὺ ὁ Συκ. ἐκφέρεται εἰς ἀπροσδιονύ- σους κρίσεις, ὡς νὰ μὴ εἶπον ἐγὼ σχεδόν, ἐν οἷς καὶ τὰ περίφημα, «μό- νον ἢ πίστις του εἰς τοῦ παρελθόντος τὰς ἀναμνήσεις ἐξηγεῖ τοὺς μα- ταίους καὶ μεγαλομανεῖς πολλάκις ἀγῶνάς του». Ἄλλ' ὁ φιλειρηνικὸς καὶ ἠττοπαθὴς Αἰσχίνης γέμει ἀναμνήσεων ἐκ τοῦ παρελθόντος πολὺ μᾶλλον τοῦ Δημοσθένους· ἀλλ' ὁ Λυκοῦργος, ὁ Ὑπερείδης; Ἄλλ' αὐτοὶ οἱ δύο καὶ ὁ Δημ. κατέστρεψαν τὰς Ἀθήνας μὲ τὰς ἀναμνήσεις τοῦ πα- ρελθόντος καὶ τὴν μεγαλομανίαν των! Ὅτι ὁ Δημ. εἶναι ἐμπεποτισμέ- νος μέχρι μυελοῦ ὀστέων ἐκ τῆς παρελθούσης ἱστορίας καὶ δόξης τῶν Ἀθηνῶν, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία—καὶ διὰ τοῦτο ἄς τὸν οἰκτίρῃ ὁ κ. Συκ. —ἀλλὰ πρόκειται μόνον περὶ τούτου, ὅτι εἰς τοὺς λόγους του στενωῶς ἐχόμενος τοῦ παρόντος θέματος καὶ ἔχων τόσα πολλὰ καὶ πυκνὰ νὰ εἴπῃ περὶ αὐτοῦ, δὲν παρεκβαίνει εἰς διηγήσεις ἐκ τῆς μυθολογίας, ἱστο- ρίας κ.λ. εἰ μὴ σπανίως, καὶ τοῦτο μόνον ἠθέλον ἐγὼ νὰ εἴπω (¹).

(¹) Ἐν Σ. 135 σημ. 1 εἰς ὅσα ἔγραφα «διὰ τὴν κατ' ἔτος ἐκφώνησιν ἐπιτα- φίου», «Ἀνεύθυνος εἰκοτολογία τοῦ κ. Τραχίλη. Ἐπιτάφιος ἐξεφωνεῖτο μόνον εἰς τοὺς ἐν πολέμῳ πεσόντας». Μᾶλλον τοῦ κ. Συκ. ἀνεύθυνος εἰκοτολογία. Εἶπον κατ' ἔτος ἔχων ὑπ' ὄψιν Ἰσοκρ. Περὶ εἰρ. 87 «πλὴν ἐν ἧν τοῦτο τῶν ἐγκυκλίων τα- φὰς ποιεῖν (πεσόντων ἐν πολέμῳ) καθ' ἕκαστον τὸν ἐνιαυτὸν. Εἰς τὰ ἐν Μενεξ. XXI B καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν αὐτὴ τὰ νομιζόμενα κοινῇ πᾶσιν ποιοῦσα πρόκειται ἀληθῶς περὶ τῶν ἐν ὑστέροις χρόνοις τελουμένων Ἐπιταφίων εἰς πάντας τοὺς πεσόντας. (Schäfer Demosth. u. seine Zeit III, 34 σημ.).

Ἐν Σ. 137. «Ἄλλὰ τὸ νοστιμώτερον εὐρίσκομεν εἰς τὴν σ. 203. «βλέπομεν ἓνα Δημοσθένην ἐμβρόντητον, ἄλλον ἐξ ἄλλου, οὐδ' ἴχνος συγκινήσεως, ὡσεὶ μὴ ἦτο αὐτὸς ὁ κινήσας τὸν πόλεμον, ἀλλὰ κοινὸς τις καὶ ψυχρὸς πολίτης»· καὶ ἔπονται τὰ τραγικά «Ὁ ἀναγνώστης ἄς πιστεύσῃ . . . ὅτι δὲν ἠλλαξα οὔτε ἓνα ἰῶτα καὶ ἄς προσπαθήσῃ νὰ καταλάβῃ, πῶς ἤμπορεῖ νὰ ἔχῃ γίνῃ κανεὶς ἄλλος ἐξ ἄλλου, ἀλλὰ νὰ μὴ παρουσιάσῃ ἴχνος συγκινήσεως, νὰ εἶναι ψυχρὸς πολίτης, ἀλλὰ ταυτοχρόνως ἐμβρόντητος». Ἐδῶ εὐρίσκει φοβερὰς ἀντιφάσεις. Ἄλλ', ἂν δὲν ἀπατῶμαι, ἐμβρόντητος = κατάπληκτος, ὥστε οὐδὲν νὰ νοῆ καὶ νὰ συναίσθάνεται, ὅστις τὰ ἔχασεν, ὥστε νὰ μὴ ἀνευρίσκη ἑαυτὸν, καὶ ἐπομένως νὰ γίνεταί ἄλλος ἐξ ἄλλου. Μήπως λαμβάνει τὸ ἐμβρόντητος = ὁ ἀστράπτων καὶ βροντῶν ; καὶ τὸ ἄλλος ἐξ ἄλλου = ὁ ὀργίλος, ὁ μαινόμενος ; Ὅτι δὲ ὁ Δημ. τοῦ Ἐπιταφίου ἐμφανίζεται καὶ θρασύδειλος (σ. 205 ἐξ.), τοῦτο ἀποδοτέον εἰς τὴν ἀπερισκεψίαν τοῦ γράψαντος.

Αὐτόθι (Σ. 137 σημ. 2). «Ἄλλ' ἀπέδειξα ἴσα-ἴσα ἐγὼ ὅτι ὁ Ἐπιτάφιος περιέχει εὐπρεπῆ ἀπολογία τῆς πολιτικῆς του . . .». Ἐγὼ ἰσχυρίσθην (σ. 209) ὅτι ὁ Δημ. δὲν εἶχε λόγον νὰ δημοσιεύσῃ τὸν Ἐπιτάφιόν του. Ἄλλ' ὁ κ. Συκ. νομίζει ὅτι ἀπέδειξεν ὅτι ὁ Ἐπιτάφιος περιέχει «εὐπρεπῆ ἀπολογία κ.λ.». Ἐκεῖνο ὁμῶς τὸ ὁποῖον πασιφανῶς ἀποδεικνύεται εἶναι ὅτι εἰς τὸν Ἐπιτάφιον λείπει ἢ ψυχὴ τοῦ Δημοσθένους, δὲν λείπει δὲ ἄλλη τις ψυχὴ ξηρά, σοφιστικὴ, ἢ ὁποία δὲν αἰσθάνεται τίποτε ἐκ τῶν γεγονότων, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν πλεόν δι' αὐτὴν θέμα φιλολογικὸν καὶ ἐπίδειξιν ῥητορικὴν, ὅπως ἀκριβῶς θὰ ἀπετέλουν, καὶ ἂν προσεποιεῖτο θορυβώδη καὶ ἄκαιρον ἐκδήλωσιν αἰσθημάτων (τὰ ἀγωνιστικὰ μέσα, περὶ ὧν ὁμιλεῖ ὁ κ. Συκ.)· τὰ ἄκρα θὰ συνέπιπτον.

Ἐν τέλει (Σ. 138—147) κρίνει ὅσα ἔγραψα περὶ τῶν ἐκ τῆς γλώσσης τεκμηρίων (σ. 210—216). Περὶ τοῦ ἐλεεινολογοῦντος, ἀλλὰ πράγματι ἐλεεινοῦ προλόγου τοῦ μέρους τούτου περὶ λεπτεπιλέπτων μεθόδων κριτικῆς, μὲ τὰς ὁποίας εἶναι ὀπλισμένος ὁ κ. Συκουτρῆς, ἐγένετο λόγος καὶ ἀνωτέρω (σ. 91).

Ἐν Σ. 139 «οὕτω λοιπὸν ἐπιρρίπτεται κατὰ τοῦ Ἐπιταφίου ὅτι ἐξυμνεῖ τὴν ἀνδρείαν τῶν πεσόντων, ἐνῶ ἐν τῷ Περὶ τοῦ στεφάνου «οὐδαμοῦ ἐπαινεῖ τὴν ἀνδρείαν τῶν πεσόντων» (σ. 210). Ὡστε ὁ Δημ. γράφων ἐγκώμιον τῶν ἐν πολέμῳ πεσόντων, ἐδικαιοῦτο πάσας τὰς ἄλλας αὐτῶν ἀρετὰς νὰ ἐξάρῃ, ὅχι ὁμῶς καὶ τὴν ἀνδρείαν . . .». Ἐγὼ ὑπο-

γραμμίζω τὴν λέξιν ἀνδρεία, αὐτὸς οὐχί, ἐξάγει δὲ ἀπὸ τὰ λεγόμενά μου τὸ παράδοξον συμπέρασμα, ὅτι κατ' ἐμὲ «ἐδικαιούτο» κ.λ. Προφανῶς θέλω νὰ εἶπω, ὅτι ὁ ἀτικώτατος, ὁ τόσον ἀκριβῆς περὶ τὴν χρῆσιν τῶν λέξεων Δημ. δὲν μεταχειρίζεται τὴν λέξιν ἀνδρεία περὶ τῶν πεσόντων, ἀλλ' ἄλλους τρόπους (ἀρετή, ἀγαθοὶ κ. λ.)· διότι ἡ λέξις ἀνδρεία (ἐν τῷ Ἐπιταφ. τρεῖς §§ 3, 6, 17, δὲν ἀγνοεῖται καὶ ἡ λέξις ἀρετή 12, 20 ἄλλ.), σημαίνουσα ἀνδρισμός, παλληκαριά, δὲν ἐφαίνετο εἰς αὐτὸν κατάλληλος πρὸς ἔπαινον ἀνδρῶν, οἵτινες ἐξετέλεσαν γενναίως τὸ πρὸς τὴν πατρίδα καθῆκον καὶ τῶν ὁποίων ὁ θάνατος δὲν ἠμπόδισε τὴν ἤτταν καὶ τὴν εἰς φυγὴν τροπὴν τῶν σωθέντων, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ αὐτοῦ τοῦ Δημοσθένους. Εἰς τὰς μάχας δὲν δεικνύουν ὅλοι ἀνδρεία, δεικνύουν ὅμως ἀρετήν· ἀρετὴ ἀναφέρεται εἰς τὸ ἐπίγραμμα τῶν ἐν Χαιρωνείᾳ πεσόντων (Περὶ τοῦ στεφ. 289), τὴν ἀρετὴν ἐξυμνοῦν τὰ ἐπιγράμματα τοῦ Σιμωνίδου κ.λ., δὲν εἶνε δὲ ἀπλή σύμπτωσις, ὅτι εἰς τὸν Περὶ τοῦ στεφ. τὸν τόσην ἔχοντα σχέσιν πρὸς τὸν Ἐπιτάφιον ἀπαξ ἀναφέρεται ἡ ἀνδρεία (§ 215) καὶ δὴ μὲ τὴν σημασίαν τῆς ὑπεροχῆς καθόλου εἰς τὰ ὑψηλὰ φρονήματα (ἐπεξηγεῖται ἀμέσως ἀμείνονες Φιλίππου), καὶ ὅπου ἄλλοῦ τὴν μεταχειρίζεται ὁ Δημ., πάντοτε τὴν μεταχειρίζεται μὲ τὴν ἰδιαιτέραν ταύτην σημασίαν τῆς λέξεως (Περὶ Συμμορ. 8, Περὶ τῶν ἐν Χερρον. 68—69 κ.λ., ὡσαύτως τὴν ἀνανδρίαν Κατὰ Φιλίπ. Α 42 κ.λ.). Ὁ Αἰσχίνης ἀπαξ μεταχειρίζεται τὴν λέξιν καὶ δὴ περὶ τοῦ Δημοσθένους (Κατὰ Κτησ. 175) πρὸς δ' ἀνδρείαν (=ἀνδρισμόν) βραχὺς μοι λείπεται λόγος, ἣτις ἀντιτίθεται ἀμέσως πρὸς τὴν δειλίαν αὐτοῦ, ἣν δῆθεν ὁ ἴδιος ὁ Δημ. ὁμολογεῖ (Πρὸς τὸν αὐτοῦ περὶ τοῦ Δημοσθένους εἰ δὴ καὶ οὗτος ἀνὴρ—ὁ λιπὼν τὴν τάξιν—ἐτόλμησε τοῖς δραπέταις ποσὶ ἀναβάς ἐπὶ τὸ βῆμα ἐγκωμιάζειν τὴν ἐκείνων ἀρετήν), πλειστάκις ὅμως τὴν λέξιν ἀρετή. Ὁ Ὑπερείδης τρεῖς φορές τὴν λέξιν ἀνδρεία ἐν τῷ Ἐπιταφίῳ μὲ τὴν σημασίαν ἀνδρισμός, παλληκαρισμός (καὶ δὴ περὶ νικητῶν), πολλάκις ὅμως τὴν λέξιν ἀρετή ("Ἴδε Λεξιλόγια). Ἀλλ' ἄρκουν ταῦτα· δὲν πρόκειται ἐνταῦθα νὰ ἐξετασθῇ ἡ ἱστορία τῆς λέξεως (πῶς παρὰ Πλάτωνι, Ἰσοκράτει κ.λ.). Ἴδε καὶ ἐπίμετρον Β.

Ἐν Σ. 139 «διὰ τὸν ἔχοντα καὶ στοιχειῶδες αἶσθημα τῆς ἀρχαίας γλώσσης, δὲν ὑπάρχει κἂν τοιοῦτον ζήτημα», ἠδύνατο δηλ. ὁ Δημοσθένης ποικίλλων τὴν ἔκφρασιν του νὰ εἶπη ἐτάχθη τὸ δίκαιον, ὅπως ὁ Ψευδοδημοσθ. ὅπου τὸ δίκαιον εἶη τεταγμένον, ἐνταῦθα προσνέμοντες ἑαυτούς. Ἀλλ' ὁ γνήσιος Δημ. μόνον περὶ ἀνδρῶν ταιτόντων ἑαυτούς ἢ

ὕπ' ἄλλων ταυτομένων λέγει (σ. 212). Ταῦτα δισχυριζόμενος ὁ κ. Συκ. μαρτυρεῖ ὅτι δὲν διακρίνει τὰ ὅρια τῆς ποικιλίας τῆς ἐκφράσεως ὠρισμένου συγγραφέως καὶ ὠρισμένης ἐποχῆς. Ἐτάχθη τὸ δίκαιον διὰ τοὺς γνησίους Ἀττικοὺς σημαίνει «έτοποθετήθη τὸ δίκαιον ὑπὸ ἀνωτέρου πρὸς ἐπίθεσιν ἢ ἄμυναν ἢ φυλακὴν», πάντως ἢ μεταφορὰ ἐκ τῆς στρατιωτικῆς τοποθετήσεως (Πρβλ. Περὶ τῆς Ροδ. ἐλευθ. 32).

Ἐν Σ. 140 ὅσα λέγει περὶ μιμήσεως εἶναι ὀρθά· βεβαίως ὑπάρχει καὶ μίμησις θεμιτή, ἣν οὐδεὶς δύναται ν' ἀποφύγῃ· ἀλλ' ἐν τῇ πράξει οὔτε τὴν ἐπίμεμπτον μίμησιν κατορθώνει νὰ διακρίνη οὔτε τοῦ Δημ. τὴν διάνοιαν νὰ ἀντιληφθῇ (ἰδ. σ. 201, — 207). Καὶ δὴ τὰ ἐν Σ. 141 — 143 θεωρούμενα ὑπ' αὐτοῦ ὡς οὐχὶ ἀνάξια τοῦ Δημοσθένους εἶναι μικροῦ σοφιστοῦ ἀπομιμήσεις κοινῶν τόπων τοῦ Ἐπιταφίου. Ὁ κ. Συκουτρῆς οὐδέποτε θὰ συμφωνήσῃ μετ' ἐμοῦ ὅτι ὁ Δημ. καὶ ἐν τῇ Ἐπιταφίῳ θὰ ἔδεικνύετο, ὅσον τὰ μάλιστα ἦτο δυνατόν, ἀνώτερος τῶν κοινῶν τόπων, ὅπως καὶ ὁ Ὑπερείδης καὶ ὁ Περικλῆς (ἔστω ὁ Θουκυδίδης). Ἄς ἰδωμέν τινὰ τούτων.

Ἐν Σ. 141 εἰς τὸ χωρίον (§ 7) οἱ γὰρ τῆς κατὰ τὸν παρόντα χρόνον γενεᾶς πρόγονοι καὶ πατέρες καὶ τούτων ἐπάνω τὰς προσηγορίας ἔχοντες, αἷς ὑπὸ τῶν ἐν γένει γνωρίζονται ἐγὼ δὲν ὁμιλῶ περὶ μιμήσεως, ἀλλ' ὁ κ. Συκ. ἐπιφωνεῖ, «Παρακαλεῖται ὁ ἀναγνώστης νὰ εἰπῇ, ἂν βλέπῃ καὶ ἴχνος ὁμοιότητος ἐνταῦθα», ἐννοεῖται πρὸς τὸ Ἰσοκρ. Πανηγ. 24 αὐτόχθονες ὄντες καὶ τῶν ὀνομάτων τοῖς αὐτοῖς οἷσπερ τοὺς οἰκειοτάτους ἔχοντες προσειπεῖν· μόνοις γὰρ ἡμῖν τὴν αὐτὴν τροφὸν καὶ πατρίδα καὶ μητέρα καλέσαι προσήκει. Ἐγὼ λέγω (σ. 211) ἀπλῶς «Καὶ τὸ ἐπάνω καὶ τὸ γνωρίζονται οὐχὶ δημοσθένεια, τὸ δὲ νόημα ἀκατάληπτον ἐν ᾗ εὐρίσκεται θέσει· καλῶς παρ' Ἰσοκρ. Πανηγ. 24 . . . ». Ἀλλ' ὁ Συκ. δὲν εὐρίσκει τίποτε τὸ ἀκατάληπτον εἰς τὴν ἐκφρασιν καὶ τούτων ἐπάνω κ.λ. οὔτε κακὴν καὶ ἀπροσάρμοστον ἀπόδοσιν τῶν παρ' Ἰσοκράτει μόνοις γὰρ ὑμῖν κ.λ., εὐρίσκει δὲ χονδρικῶς μὲ τὴν εὐχέρειαν, ἢ ὅποια τὸν διακρίνει, ἐν νόημα περίεργον· «Εἰς τὸ Δημοσθενικὸν χωρίον λέγεται περὶ τῶν προγόνων, πατέρων, πάππων, θείων, καὶ ὅπως ἄλλως οὔτοι διὰ συγγενικῶν ὀνομάτων χαρακτηρίζονται, τῆς παρούσης γενεᾶς . . . Ἔτσι προχωροῦμεν εἰς ἀθέτησιν κειμένου, προτοῦ ἀκόμη το ἐννοήσωμεν». Ἀλλὰ δὲν μᾶς λέγει, ποῦ ἀναφέρεται τὸ τούτων (ἐπάνω), καὶ ἦτο ἀνάγκη νὰ ἀναφέρῃ ἢ νὰ ὑπονοῇ ὁ ῥήτωρ διὰ τοῦ τούτων καὶ τοὺς πάππους καὶ τοὺς θείους καὶ λοιποὺς συγγενεῖς (ποίους; ὄχι βεβαίως τοὺς ἀνεψιοὺς καὶ ἐξαδέλφους, οἵτινες ἀνή-

κουν εἰς τὴν παροῦσαν γενεάν!), δὲν ἤρχουν οἱ πρόγονοι καὶ πατέρες ;
 "Ἐτσι προχωροῦμεν εἰς τὴν κατανόησιν ; Ἴδὲ εἰς ἐπίμετρον διόρθωσιν.

Ἐν Σ. 142 παραθέτει τμήμα μόνον τῶν λόγων μου· «Ἄλλη ἀπόδειξις μιμήσεως»· § 24 ἀπαντᾷ ἡ λέξις ζῆλος, ἣτις «καὶ παρὰ Λυσία καὶ ἐν Μενεξένῳ καὶ παρ' Ὑπερείδῃ (sic)», [ἄλλ' ἐνταῦθα μένει ἀόριστος ἢ σημασία αὐτῆς]. Ἰὰ ἐν ἀγκύλαις παραλείπει καὶ ἀναφωνεῖ «Κριμα μόνον τοῦ ἀπαντᾷ ἐννέα ἀκόμη φοράς εἰς γνήσια ἔργα τοῦ Δημοσθένους». Ἐγὼ τονίζω μόνον τὸ ὅτι μένει ἀόριστος ἢ σημασία τῆς λέξεως ἐν τῇ φράσει ἐν σκοτει καὶ δυσκλείᾳ πᾶς ὁ προτοῦ ζῆλος γέγονεν (σ. 214), ἣτις εἶναι «ἀμφιβόλου νοήματος», τὸ ὁποῖον ὁμοῦς ὁ κ. Συκ. εὕρισκει σαφέστατον (καὶ εἶναι δά!) καὶ ἐπάγεται (Σ. 126 σημ.) «Συμπέρασμα : ὁ Δημ. δὲν θὰ εἰρεπε νὰ μεταχειρισθῇ λέξιν, πανελληνιον ἔστω, τὴν ὁποίαν ὁμοῦς, πλὴν τοῦ Πλάτωνος, ἐπρόκειτο νὰ μεταχειρισθῇ μετὰ 15 χρόνια ὁ Ὑπερείδης ! Ἐπίσης δὲν τοῦ ἐπετρέπετο νὰ γράψῃ φθόνος μὲν ἀπειὴ τοῦ λόγου . . . ». Ὅτι ἡ φράσις φθόνος μὲν ἀπειὴ τοῦ λόγου δὲν εἶναι δημοσθένειος, δὲν ὑπάρχει, μοῦ φαίνεται, ἀμφιβολία, ἀλλ' οὔτε καὶν δόκιμος ἐλληνικὴ εἶναι, διότι εἰς τοιαύτας ἐκφράσεις ἢ προστακτικὴ ἔχει θέσιν ἢ ἡ ὑποτακτικὴ ἀορίστου, ὄχι ἡ εὐκτικὴ (ὡς ἐν τύπῳ μηδεὶς φθονεῖτω ἢ μηδεὶς φθονήσῃ, ὄχι μηδεὶς φθονοίῃ!) (1), διότι δὲν πρόκειται περὶ ἀπευχῆς (εἶθε νὰ μὴ ὑπάρξῃ φθόνος!), ἀλλὰ περὶ παρακλήσεως (ἄς μὴ ὑπάρξῃ φθόνος). Ἡ εὐκτικὴ τοῦ Ψευδοδημοσθένους προμηνύει ἤδη τὴν σύγχυσιν τῶν ἐγκλίσεων τῶν μεταγενεστέρων καὶ βυζαντινῶν χρόνων. Ἄλλ' ἀφοῦ ὁ κ. Συκ. τὸ ἐπιτρέπει εἰς τὸν Δημ. .

Ἐν σ. 143 δὲν εὕρισκει μίμησιν ὁ κ. Συκουτρῆς εἰς τὰ ἀντίστοιχα χωρία Ἐπιταφ. 36 καὶ γὰρ ἐκείνοις (τοῖς γονεῦσι δηλ.) ταῦτ' ἂν εἶη μάλιστα ἐν κόσμῳ καὶ τιμῇ, καὶ πάσῃ τῇ πόλει καὶ τοῖς ζῶσι ταῦτ' ἂν ἐνέγκοι πλείστην εὐδοξίαν καὶ Μενεξ. XXIC ὧν χρὴ ἐνθυμουμένους προαίτερον φέρειν τὰς ξυμφορὰς· τοῖς τε γὰρ τελευτήσασιν καὶ τοῖς ζῶσιν οὕτως ἂν προσφιλέστατοι εἴητε . . . Ἐστω, δὲν ὑπάρχει μίμησις, ἄς θεωρηθῇ κοινὸς τόπος τοῦ ἐπιταφίου. Ἄλλ' εἶναι πάντως «μεταβολὴ ἐπὶ τὸ ἀλογώτερον· τὸ νὰ φέρωσι πράως οἱ γονεῖς τὴν συμφορὰν θεωρεῖται ὅτι φέρει πλείστην εὐδοξίαν τῇ πόλει καὶ τοῖς ζῶσιν» (σ. 215).

(1) Πρὸς. Αἰσχύλ. Προμ. 583 μηδέ μοι φθονήσῃς, Ἐπτ. ἐ. Θήδ. 480 μηδέ φθόνει, Ἀγαμέμ. 904 φθόνος δ' ἀπέστω, Πλάτ. Εὐθύδ. 297 Β. Γοργ. 589 Α κλπ.

Ὁ κ. Συκ. σχολιάζει ταῦτα μὲ πολλήν ἐτοιμότητα, «γνωρίζετε δὲ ποῦ κεῖται ἡ ἀλογία ; Ὅτι τὸ νὰ φέρουν πρῶως τὴν συμφορὰν [οἱ γονεῖς; ἐννοεῖται] φέρει εὐδοξίαν πλείστην διὰ τὴν πόλιν καὶ διὰ τοὺς ζῶντας ὥστε κατὰ τὸν κ. Τραχίλην, ἡ γενναιότης τῶν ἐπιζώντων [δηλ. τῶν γονέων] ἐν ταῖς συμφοραῖς ἀποτελεῖ τίτλον τιμῆς μόνον διὰ τοὺς νεκροὺς, ἀδοξίαν δὲ διὰ τοὺς ζῶντας !» Συμπέρασμα τύπου λογικῆς τοῦ περιφήμου Εὐθυδήμου τοῦ Πλάτωνος. Καὶ ἐρωτῶ : ποῖος εἶναι λογικώτερος, ὁ Πλάτων, ὅστις λέγει ὅτι οἱ οἰκεῖοι τῶν ἀποθανόντων φέροντες πρῶτον τὴν συμφορὰν ἢ εἶναι «προσφιλέστατοι καὶ εἰς τοὺς ἀποθανόντας (οἰκεῖοι τῶν) καὶ εἰς τοὺς ἐπιζῶντας (συμπολίτας τῶν) ἢ ὁ Ψευδοδημοσθένης, ὅστις λέγει ὅτι τὸ νὰ φέρουν εὐσχημονέστερον τῶν ἄλλων οἱ γονεῖς τὴν συμφορὰν τοῦ ἐν τῇ μάχῃ θανάτου τῶν υἱῶν τῶν «καὶ εἰς ἐκείνους (δηλ. τοὺς γονεῖς, τὰ συμφραζόμενα δηλοῦσιν ὅτι τὸ ἐκείνοις δὲν ἀναφέρεται εἰς τοὺς νεκροὺς υἱοὺς τῶν) φέρει κόσμον καὶ τιμὴν καὶ εἰς ὅλην τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς ζῶντας περιποιεῖ πλείστην εὐδοξίαν» ; Ὁ κ. Συκ. ἢ εὖρη ὅτι δὲν ὑπάρχει καμμία μεταβολὴ ἐπὶ τὸ ἀλογώτερον· διότι δὲν εἶναι βέβαια καμμία ὑπερβολὴ νὰ λέγη τις ὅτι «τὸ νὰ φέρουν οἱ γονεῖς κ.λ. περιποιεῖ πλείστην εὐδοξίαν εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς ζῶντας» ! Ὁ Πλάτων ἐδῶ ἐδείχθη κατώτερος τοῦ Ψευδοδημοσθένους, ὅστις ὁμιλεῖ ὡς ἡρωϊκώτατος Σπαρτιάτης ! Πνίγεται τις ἀληθῶς εἰς τοὺς παραλογισμοὺς· πᾶσα ἢ πόλις καὶ οἱ ζῶντες δὲν εἶναι τὸ αὐτό; πλείστη εὐδοξία δὲν εἶναι πλεονασμός; διότι ἢ εὐδοξία καθ' ἑαυτὴν ἀρκεῖ, πλείστη εὐδοξία ἢ ἡδύνατο τὸ πολὺ νὰ λεχθῆι περὶ μεγίστης τιμῆς δόξης, ἀλλ' εἶναι μεγίστη δόξα εἰς τὴν πόλιν καὶ εἰς τοὺς ζῶντας τὸ νὰ φέρουν εὐσχημόνως οἱ γονεῖς τὴν συμφορὰν ; Ἡ ἐν ταῖς συμφοραῖς καρτερία τῶν γονέων δὲν φέρει κόσμον καὶ τιμὴν εἰς τοὺς νεκροὺς υἱοὺς τῶν ; Ὁ Πλάτων τὸ λέγει (προσφιλέστατοι τοῖς τελευτήσασιν), ὁ Ψευδοδημ. τὸ λησμονεῖ· καὶ τὴν πλείστην εὐδοξίαν δὲν ἔπρεπε τοῦλάχιστον νὰ φέρῃ εἰς τοὺς γονεῖς, ὅχι εἰς τὴν πόλιν ὅλην ; ἀλλ' εἰς ἐκείνους φέρει τι ὀλιγώτερον, κόσμον καὶ τιμὴν !

Τὰ ἐν Σ. 144 περὶ ὠρισμένων λέξεων τοῦ Ἑπιταφίου δὲν στεροῦνται τῆς μετ' ἀσφαλείας ἀποφάνσεως. Ἀλλὰ καὶ ἂν δεχθῶμεν ὅτι «ἡδύνατο ὁ Δημ. νὰ μεταχειρισθῆι τινὰς τῶν λέξεων τούτων» (π. χ. διαλαβεῖν = ἐπισχεῖν—τὰ λεξικά οὐδὲν παράδειγμα οὔτε ἐκ τοῦ Δημ. οὔτε ἐξ ἄλλου ἀττικοῦ ἀναφέρουν μὲ τὴν σημασίον τοῦ κ. Συκ. «νὰ διακόψω» δηλ. τὸν λόγον—ἐπάνω, γνωρίζονται, εὐρώστως, μουσικῆ (=ποίησις), ὁ δαίμων παραδῶ κ.λ.)—ἀττικαὶ εἶναι ἢ δύνανται νὰ εἶναι—, ἐπειδὴ κατ' ἀρχὴν

ὁ λόγος θεωρεῖται νόθος καὶ δὴ διὰ σοβαρωτάτους λόγους, καὶ τὰ μικρὰ ταῦτα τεκμήρια προσλαμβάνουν ἰδιαιτέραν σημασίαν. Ἦδη ἐκ παλαιότητας οὕτως ἔκρινεν ἡ κριτικὴ (πρβλ. Ἑπόθεσιν τοῦ Περί Ἀλοννήσου, τοῦ Περί τῶν πρὸς Ἀλέξ. συνθηκῶν). Ἐπάρχει ὄντως ἰδιαιτέρως αἰσθησις καὶ τοῦ δοκίμου καὶ τοῦ ἀτομικοῦ ὕφους. Περί τοῦ ἐξαρέσκομαί τινα λέγει ἐν σ. 252 σημ. 2 (Hermes) ὅτι «εἶναι ποιητικὴ λέξις οὐχὶ ἀπώδουσα εἰς τὸ ἐπιδεικτικὸν γένος», ἀλλὰ διατί δὲν ἔφερεν ἔστω καὶ ἐν παράδειγμα ἐκ ποιητοῦ; ἢ διατί δὲν ἐπέιθετο εἰς τὸν Blass, ὅστις λέγει ὅτι δὲν εἶναι δημοσθένειον τὸ ῥῆμα; (1).

Ἐν Σ. 145 «Ἀκόμῃ μικροτέραν ἀποδεικτικὴν σημασίαν ἔχουν οἱ αἰσθητικοὶ χαρακτηρισμοὶ τοῦ κ. Τραχίλη. Διότι, καὶ ἂν ὁ κ. Τραχίλης ἦτο μεγαλυτέρα ἀφεντία ἢ ἐν αἰσθητικῶν καὶ ἂν ἦσαν τοιαύτης φύσεως οἱ χαρακτηρισμοὶ του, . . . πάλιν θ' ἀπεδείκνυον τὸ πολὺ-πολύ, ὅτι καὶ ὁ Δημοσθένης κάποτε, ὅπως καὶ ὁ Ὅμηρος, νυστάζει—ὄχι ὅτι τὸ ἔργον του εἶναι νόθον». Πρὸς τοὺς πλήρεις δυνάμεις καὶ χάριτος λόγους τούτους τοῦ κ. Συκ. ἔχω νὰ ἀντιπαρατηρήσω τὰ ἑξῆς: ὁ Ὅμηρος κατὰ τὸν Ὀράτιον νυστάζει κάποτε διὰ τὰς μακροσκελεῖς διηγήσεις του, ἀλλ' ἠδύνατο νὰ νυστάζη ὁ Δημοσθένης, ὅτε παρεσκεύαζε τὸν μικρὸν τοῦτον λόγον; Διατί δὲν ὑποθέτει μᾶλλον ὁ κ. Συκουτρῆς, ὅτι κατὰ τὰς φοβεράς ἐκείνας δι' αὐτὸν ἡμέρας ὁ Δημοσθένης ἔπασχεν ἀπὸ ἀϋπνίας καὶ νευρικὴν ὑπερδιέγερσιν, ὄχι ἀπὸ νύσταν, ὥστε κάπου νὰ μὴ ἠξεύρη τί λέγει; (2) Ἄλλ' ἄς ἴδωμέν τινα ἀπὸ τὰ καλῶς καὶ κάλλιστα ἔχοντα ἀπὸ αἰσθητικῆς (?) ἀπόψεως κατὰ τὸν κ. Συκουτρῆν.

(1) Εἰς σ. 210 λέγω «προεῖρηται ἐπ' ἄλλων ἀντὶ τοῦ κανονικοῦ ἄλλοις». Ὁ κ. Συκ. ἀναφωνεῖ «τὸ ποιητικὸν αἷτιον δὲν τίθεται ὑποχρεωτικῶς κατὰ δοτικὴν». Ἄλλ' εἶπον ἐγὼ ὑποχρεωτικῶς; Ὁ ἴδιος ὁ Ψευδοδημοσθ. λέγει § 12 τὰ τοῖσδε πεπραγμένα. Εἶναι δὲ «περίεργος νὰ μάθῃ ἀπὸ ποῖον λόγον τοῦ Ἑπερίδου τὸ γνωρίζει ὁ κ. Τραχίλης, ὅτι ἡ κατάστασις ἐν Ἀθήναις ἦτο θεινὴ» (Σ. 128). Ἐπειδὴ εἶναι περίεργος, τὸν παραπέμπω εἰς Ἀπόσπ. Ἑπερίδ. 27—28 ἔγραψας τοὺς δούλους ἐλευθέρους εἶναι; ἔγραψα . . .

(2) Ἐν σ. 258 (Hermes) ἀναγνωρίζεται ὅτι «εἰς τὴν ῥητορικὴν φήμην τοῦ Δημοσθένους βεβαίως μόλις εἰσφέρει τι» ὁ Ἐπιτάφιος, αὐτόθι δὲ εἰς σημ. 1 ὅτι «ὁ Δημοσθένης δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπεξεργασθῇ, διότι περὶ πολὺ σπουδαίων πραγμάτων εἶχε νὰ φροντίσῃ κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 338, καθ' ὃ ἀπουσίαζεν ἐπὶ μακρὸν τῶν Ἀθηνῶν . . . ἀλλὰ σημαντικῶς καλύτερος καὶ διὰ πλείονος ἐπεξεργασίας δυσκόλως θὰ ἦτο». Ἄλλ' ἐρωτᾶται, πόθεν γνωρίζει ὁ κ. Συκ., ὅτι ὁ Δημοσθ. ἀπουσίαζε μετὰ τὴν εἰρήνην (πρὸ τῆς εἰρήνης καὶ ἐπομένως πρὸ τοῦ Ἐπιταφίου, ἐπ' ὀλίγον, ναί) καὶ δὴ ἐπὶ μακρὸν; Οὐδαμόθεν. Καὶ πόθεν ὅτι «περὶ πολὺ σπουδαίων πραγ-

Ἐν Σ. 146 ὑπεραμύνεται τῆς παραλόγου καὶ σολοίκου φράσεως εἴ τις ἐφύετο κοινὸς κ.λ., περὶ ἧς ἰδὲ ἀνωτέρω (σ. 89). Αὐτόθι «Ἄδριστον εὐρίσκει καὶ τὸ § 22 τοῖς ἐπὶ τούτῳ ταχθεῖσι Θηβαίων καὶ προσάγει τὴν σημαντικὴν κατὰ τῆς γνησιότητος ἀπόδειξιν ὅτι ἔπρεπε νὰ ἔλεγε τοῖς στρατηγοῖς τῶν Θηβαίων τότε τὸ ἔργον θὰ ἦτο γνήσιον!». Ἐγὼ εὐρίσκω ἄδριστον μόνον τὸ ἐπὶ τούτῳ (σ. 214) «τὸ ἐπὶ τούτῳ ποῦ ἀναφέρεται, ἐντελῶς ἄδριστον. Ἀποφεύγει τὴν λέξιν οἱ στρατηγοὶ διὰ δεισιδαίμονα εὐφημίαν». Ἀληθῶς δὲ δὲν εἶναι παραδοξότατον αὐτὸ τὸ ἐπὶ τούτῳ (καὶ § 21 τοὺς ἐπὶ τούτῳ ταχθέντας). Σχετικῶς δὲ πρὸς τοὺς στρατηγοὺς τῶν Θηβαίων λέγει εἰς Σ. 129 σημ. 1 «Ὁ κ. Τραχίλης δὲν δυσκολεύεται νὰ ἀνακαλύψῃ ἀπὸ ποῦ ἔχουν ληφθῆ ἀπλούστατα ἀπὸ τὸ ἔργον τοῦ Θεοπόμπου . . . Καὶ ἰδοὺ ὁ ἱστορικὸς τοῦ Φιλίππου . . . μεταβάλλεται εἰς ἐχθρὸν τοῦ Μακεδόνο. Πάλιν καλὰ». Πρόκειται περὶ τῆς φράσεως οἱ (στρατηγοὶ Θηβαίων) δύνανται λαβόντες ἔχουσαν θυμὸν ἀήττητον κἀπροφάσιστον καὶ φιλοτιμίαν ἐφίμιλλον, οὐδενὶ τούτων ὀρθῶς ἐχρήσαντο. Καὶ ὅτι μὲν ἡ φράσις αὕτη καὶ ὡς ἔκφρασις καὶ ὡς νόημα δὲν εἶναι δημοσθένειος, ἢ ἀ συμφωνήσῃ πᾶς τις, μοῦ φαίνεται μόνον ἀληθῶς ἄνοιαν παθῶν Δημ. θὰ ἠδύνατο νὰ εἶπῃ εἰς αὐτὸν τὸν Ἐπιτάφιον ὅτι αἵτιοι τῆς ἥττης ἦσαν οἱ στρατηγοὶ τῶν Θηβαίων, εἰς οὓς αὐτὸς ὁ ἴδιος εἶχε δώσει τὴν στρατηγίαν τοῦ πολέμου κατὰ τὴν συνομολόγησιν τῆς συμμαχίας! Ὁ κ. Συκ. ὁμῶς εὐρίσκει πολὺ εὐχερῶς λόγους τινὰς (Σ. 128, πρβλ. καὶ δσα λέγω σ. 205 ἐξ.). Ὡς πρὸς δὲ τὸ ὅτι ὁ Θεόπομπος δὲν διέκειτο συμπαθῶς πρὸς τὸν Φίλιππον, ἀπορῶ πολὺ, πῶς ὁ κ. Συκουτρῆς δὲν εἶδεν ἐκεῖ, ὅπου ἦντλησε καὶ τὰς ἄλλας περὶ Θεοπόμπου πληροφορίας, ὅτι ὁ Θεόπομπος τὰ αἰσχίστα ἔγραψε περὶ τοῦ Φιλίππου καὶ τῆς αὐλῆς αὐτοῦ (ἔρα Christ Γραμματολ. καὶ Παπαρρηγ. τόμον Β', 43 ἐξ., ἐκδ. Ἐλευθερουδακη, ἐνθα καὶ παρατίθεται σχετικὸν ἀπόσπασμα τοῦ Θεοπόμπου). Ὁ Θεόπομπος ἦτο πρὸ παντὸς Ἕλληνα, καὶ ὡς τοιοῦτος ἠθέλησε καὶ αὐτὸς νὰ εὕρῃ ἕνα λόγον τῆς ἥττης, ἐὰν πράγματι (διότι πιθανῶς εἶπον καὶ ἐγὼ) αὐτὸς εἶναι ἡ πηγὴ, ἐξ ἧς ἦντλησεν ὁ Ψευδοδημοσθ. τὰ ἐνταῦθα λεγόμενα. Καὶ τί ἄλλο παρὰ ἡ ἑλληνικὴ φιλοτιμία

μάτων εἶχε νὰ φροντίσῃ» μετὰ τὴν εἰρήνην; ποίων; ὅτι ἐπεστάτης καὶ αὐτὸς εἰς τὴν ἐπισκευὴν τῶν τειχῶν καὶ ὅτι εἶχε νὰ παλαίσῃ πρὸς πολλὰς καταγγελίας τῶν ἀντιπάλων του; (Περὶ στεφ. 248 ἐξ.). Ἦ ὅτι δὲ «δυσκόλως θὰ ἦτο καλύτερος κ.λ.» ἀφήνω ἀσχολίαστον.

τὸν ἔκαμε νὰ γράψῃ τὰ αἰσχίστα ἐκεῖνα περὶ Φιλίππου, ἂν καί, κατὰ Συκ., «ἔζησεν εἰς τὴν αὐλήν του καὶ πρῶτος διηγήθη τὴν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν μὲ κέντρον τὸν Φίλιππον . . .» φυσικά, ἔπρεπε διὰ τοῦτο νὰ φιλιππίζη! (1). Ἄλλως δὲ ὁ μὴ συμπαθῶς διακείμενος εἶναι ἐχθρός :

Αὐτόθι (Σ. 146) ἐγὼ μὲν ἔγραψα (σ. 214) «ἐπειδὴ γοῦν ἡ πειρωμένη τούτοις ἀνεῖλεν, οὐδεὶς ἀντέστη τῶν λοιπῶν . . . § 23. Παρατηρητέα ἢ ἄτοπος χρήσις τοῦ ἀντέστη, μαρτυροῦσα ὅτι ὁ γράφων κρίνει ἐκ χρονικῆς ἀποστάσεως τὰ γεγονότα, ὡς καὶ ὁ Λυκοῦργος μετὰ ἑπτὰ ἔτη καὶ τὰ τῆς Ἑλλάδος εἰς δουλείαν μετέπεσεν (Κατὰ Λεωκρ. 50). Ἄλλ' εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ Δημοσθ. παρεσκευάζεν ἀντίστασιν, ἐπανελθὼν δ' εὔρε τὴν εἰρήνην συνωμολογημένην καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐξεφώνησε τὸν Ἐπιτάφιον». Ὁ δὲ κ. Συκουτρῆς μὲ τὴν χαριτωμένην φρασεολογίαν τοῦ, τὴν ἐνθυμίζουσαν ὀλίγον τὰ χονδρὰ σκώμματα τοῦ Αἰσχίνου, ἀποφαίνεται «Ὁ Δημοσθένης § 23 ὀμιλῶν μετὰ τὴν συνθήκην τῆς εἰρήνης τοῦ 338, δταν εἶχαν πλέον σταματήσει πρὸ πολλοῦ αἱ ἐχθροπραξίαι, λέγει οὐδεὶς ἀντέστη τῶν λοιπῶν (Ἑλλήνων) [τῶν λοιπῶν κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς πεσόντας, ἄρα καὶ τῶν Ἀθηναίων]. Ὁ κ. Τραχίλης ὁμοίως σ. 214 τὸν συλλαμβάνει ἀπὸ τὸ αὐτί, διὰ νὰ του δώσῃ νὰ καταλάβῃ, ὅτι, ἂν θέλει νὰ μὴ θεωρηθῆται Demosthenes personatus, ἔπρεπε νὰ μὴ γράψῃ ἀντέστη, ἀόριστον δηλαδὴ, ἀλλ' ἀνθίσταται, ἀνθίστατο κ.τ.τ., διότι τὸν ἀόριστον ἐδικαιοῦτο νὰ χρησιμοποίησῃ [γρ. μεταχειρισθῆ] μόνον μετὰ 7 ἔτη ὁ Λυκοῦργος».

Καὶ μὲ τὴν αὐτὴν ἔλλειψιν δισταγμοῦ ἐν Σ. 125 σημ. 1, «Τί σημαίνει, ὅτι ὁ λόγος ἐξεφωνήθη μετὰ τὴν ὑπογραφήν τῆς εἰρήνης ; τί σημαίνει, ὅτι πρὸ πολλοῦ ἤδη, μὲ τὴν ἑναρξιν τῶν διαπραγματεύσεων,

§
(1) Παρομοία ἀκαιρία (ὅπως ἢ περὶ τῆς εὐθύνης τῶν Θεῶ. στρατηγῶν) ἐν 31 τοῦ Ἐπιταφίου, ἐνθα ἀκαίρως καὶ ἀνοήτως παρουσιάζεται καὶ ὁ Δημοσθένης— φιλόσοφος, ὀμιλῶν μὲ τινὰ σκεπτικισμόν περὶ τῆς τύχης τῶν μετὰ θάνατον, ὅτι «οὐδεὶς εἶδε τὴν τύχην τῶν ἐν Ἄβου ἀγαθῶν ἀνδρῶν, ἀλλὰ τοὺς ἐν τῇ ζωῇ τιμωμένους βλέποντες τῇ δόξῃ καταμαρτυρούμενοι κάκει τῶν αὐτῶν ἡγούμεθ' αὐτοὺς τυγχάνειν» ! Πόσον λογικώτερα ὁ Ὑπερείδης (Ἐπιταφ. 43) εἰ δ' ἔστιν αἴσθησις... ὥσπερ ὑπολαμβάνομεν. Ἀνταξία τούτων ἀσθένεια σκέψεως ἐν § 21, ἐνθα λέγεται ὅτι, ἐάν τις ἡρώτα αὐτοὺς τοὺς παραταξαμένους (Μακεδόνας δηλ.), πότερον νομίζουσιν, διὰ τῶν ἀρετῶν των ἢ διὰ τὴν παράδοξον καὶ χαλεπὴν τύχην ἐνίκησαν, οὐδεὶς αὐτῶν θὰ ἦτο οὔτ' ἀναίσχυρος οὔτε τολμηρὸς οὕτως, ὥστε νὰ θεωρήσῃ τὰ πεπραγμένα (τὴν νίκην δηλ.) ἴδιον αὐτοῦ κατόρθωμα. Οὐδέποτε οὐδ' ἐνδομύχως θὰ παρεδέχοντο τοῦτο οἱ Μακεδόνες.

είχε παύσει πᾶσα ἀντίστασις; [πόθεν γνωρίζει ὅτι οἱ Ἄθηναῖοι δὲν παρεσκευάζοντο πρὸς ἀντίστασιν μέχρι τῆς ὑπογραφῆς τῆς εἰρήνης;] ὁ Δημοσθένης ὁ γνήσιος ἔπρεπε νὰ γράψῃ οὐδείς ἀνθίσταται ἢ οὐδείς ἀνθίστατο ἢ δὲν ἠξέυρω ποῖον χρόνον, ὄχι ὅμως, πρὸς θεοῦ, ἀόριστον».

Ἄς ἴδωμεν· εἶχον, λέγει, σταματήσει πρὸ πολλοῦ αἱ ἐχθροπραξίαι, δηλ. πρὸ δύο ἢ τριῶν μηνῶν (ἀπὸ τῆς μάχης μέχρι τῆς ὑπογραφῆς τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀκολουθησάσης ταφῆς κατ' ἄλλους μὲν παρήλθον δύο μῆνες, κατ' ἄλλους δὲ τρεῖς, ἰδ. Ἰστυρίαν—καὶ διατί ἄρά γε ἀφήνει ἀόριστον τὸ πρὸ πολλοῦ ὁ κ. Συκουτρῆς;), καὶ διὰ τοῦτο λέγει οὐδείς ἀντέστη τῶν λοιπῶν. Ἦν μὲν μέχρι τῆς συνομολογήσεως τῆς εἰρήνης παρεσκευάζετο ἀγωνιωδῶς ἡ πόλις πρὸς ἄμυναν, ὡς καλῶς γνωρίζομεν, ἂν ὁ Δημοσθένης μετέβη ἐν τῇ μεταξὺ εἰς τὰς νήσους, ἵνα ἐκεῖθεν καὶ ἄλλοθεν συλλέξῃ ἐπικουρίας εἰς ἄνδρας καὶ χρήματα, ὡς ἐπίσης καλῶς γνωρίζομεν, καὶ ἂν ἐπιστρέψας εὔρε τὴν εἰρήνην συνωμολογημένην (πρὸ 5—10 ἡμερῶν) καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας (5—10) ἐξεφώνησε τὸν Ἐπιτάφιον, ὅλα αὐτὰ δὲν λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν. Ἀφήνω ὅτι εὐθὺς ὡς ἀνηγγέλθη μετὰ 2 ἔτη ὁ θάνατος τοῦ Φιλίππου, ἐκινήθη ὁ Δημοσθένης, ὅτι ἐν τῇ Περι τοῦ στεφ. § 334 μετὰ 8 ἔτη εὔχεται εἰς τοὺς θεούς, καὶ ταῦτα μεσουρανοῦντος τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἡμῖν δὲ τοῖς λοιποῖς ταχίστην ἀπαλλαγὴν τῶν ἐπηρητημένων φόβων καὶ κινδύνων δότε καὶ σωτηρίαν ἀσφαλῆ, ὅτι εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου περιήλθεν ἐκ τῆς Τροϊζῆνος ἐθελουσίως μετὰ τῶν ἄλλων πρέσβεων τὴν Πελοπόννησον ἐξεγείρων αὐτὴν καὶ ἐπλήρωσε διὰ τῆς ζωῆς του τὴν τελευταίαν ἐξέγερσίν του. Κατόπιν τούτων ἐρωτῶ, ἠδύνατο ὁ Δημοσθένης νὰ ἐκφωνήσῃ τὰς δυσσιώνους καὶ δυσφήμους δι' αὐτὸν λέξεις «οὐδείς ἀντέστη τῶν λοιπῶν; Δεκάκις ὄχι! Οὔτε τὸ ἀντέστη οὔτε τὸ ἀνθίσταται κ.λ. θὰ ἔλεγε, θὰ παρέλειπε τὸ νόημα τοῦτο, τὸ ὅποιον θὰ ἠδύνατο μὲν ὁ Λυκούργος μετὰ 7 ἔτη νὰ εἴπῃ, θὰ ἠδύνατο δὲ πολὺ μᾶλλον ἄλλος τις μετὰ δεκάδας ἐτῶν (¹). Δὲν ἠδύνατο ὁ Δημοσθ. νὰ ἀπαρνηθῇ τὸν ἐνδόμυχον πόθον καὶ αὐτοῦ τοῦ ἰδίου καὶ τῶν ἀκροατῶν του καὶ ἄλλως νὰ φευσθῇ, διότι καὶ ἡ πόλις μόλις ἔπαυσε νὰ παρασκευάζεται πρὸς ἀντίστασιν καὶ αὐτὸς μόλις ἐπέστρεφεν ἐκ τῶν νήσων. Ἦ πρέπει τὰς ὀλίγας

(¹) Τὴν ἀτυχῆ περὶ τὴν Λαμῖαν ἀντίστασιν τοῦ 323 δὲν ἦτο βεβαίως δυνατόν νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν ὁ συντάκτης τοῦ Ἐπιταφίου τοῦ 338, συνέφερον ἄλλως εἰς αὐτὸν νὰ λησμονήσῃ, θέλοντα νὰ ἐξάρῃ πραγματικῶς τὴν προκειμένην περίπτωσιν.

ἡμέρας ὡς δεκάδας ἐτῶν νὰ λάβωμεν (πρὸ πολλοῦ!) ; Καὶ ποία ὠραία παρηγορία θὰ ἦσαν ταῦτα διὰ τοὺς ἀκροατὰς του καὶ ποία αὐτοκατηγορία, ὡς ἐὰν ἔλεγεν εἰς αὐτούς, «πᾶσα πλέον ἐλπίς ἐχάθη μετὰ τὴν μάχην, εἰς ἣν ἐγὼ σᾶς ὠδήγησα, οὐδεὶς ἀντίστη τῶν λοιπῶν» ! Ὁ Δημ. πάντοτε ἐφ' ὅσον ἐζη ἠλπίζεν, ὅτι θ' ἀντιστῆ τις (Περὶ τοῦ στεφ. 89, 334). Καὶ καθόλου τὴν κυριαρχοῦσαν εἰς τὰ §§ 23 καὶ 24 ἰδέαν ὅτι ἦ ἐν Χαιρωνείᾳ μάχῃ ὑπῆρξεν ὁ τάφος τῆς ἐλευθερίας τῆς Ἑλλάδος, ἦτο ἀρκετὰ εὐφυῆς ὁ Δημοσθένης, ὥστε νὰ ἐννοήσῃ ὅτι δὲν ἤρμοζεν εἰς αὐτόν, τὸν κύριον ἐργάτην τοῦ πολέμου, νὰ ἐξάρῃ, ἔπως καὶ εὐδαμοῦ τοῦ Περὶ τοῦ στεφάνου τονίζει. Οὐχὶ λοιπὸν λόγοι συγκινητικοὶ θὰ ἦσαν οὗτοι (ἴδ. ἀνωτέρω σ. 87), ἀλλ' εἰκτροὶ καὶ ἀνόητοι εἰς τὸ στόμα τοῦ Δημοσθένους. Ἄλλ' οὐδ' ὁ Λυκοῦργος λέγει οὐδεὶς ἀντίστη, τρέφων καὶ αὐτὸς ἐνδόμυχόν τινα πόθον ἀντιστάσεως, ἀλλὰ τὰ τῆς Ἑλλάδος εἰς δουλείαν μετέπεσεν.

Αὐτόθι (Σ. 146) μὲ τὸ αὐτὸ λῖαν παραστατικὸν ὕφος, «Ἄλλὰ καὶ ἄλλας ἀποδείξεις ὑστέρας συγγραφῆς ἔχει εἰς τὰ χέρια ὁ κ. Τραχίλης σελ. 215· ἐν § 33 λέγει ὁ συγγραφεὺς ὅτι ὅλη ἡ Ἑλλάς καὶ τὸ πλεῖστον τῆς οἰκουμένης συμπεπένθηκε. Αὐτὴν τὴν ὑπερβολὴν ἠδύνατο νὰ εἴπῃ μόνον ἓνας ψυχρὸς καὶ ἀμέτοχος μεταγενέστερος, λέγει ὁ κ. Τραχίλης, ἀλλ' ὅχι ὁ ἐν συντριβῇ καρδίας ἀμέσως μετὰ τὰ γεγονότα ὁμιλῶν Δημοσθένης !» Ἐγὼ εἶπον «αὐταὶ εἶναι σκέψεις ἐξ ἀποστάσεως ἐπισκοποῦντος τὰ γεγονότα καὶ τραγικῶς ὑπερβάλλοντος, τῆς οἰκουμένης τὸ πλεῖστον μέρος !». Ἄς εὕρῃ ὁ κ. Συκουτρῆς ἐν, καὶ μόνον ἐν χωρίον τοῦ Περὶ τοῦ στεφάνου, ὅπου καθ' ὅμοιον τρόπον νὰ λέγεται περὶ τῶν πεσόντων ὅτι αὐτοὺς ποθοῦσι . . . , ἀλλὰ πᾶσαν ὄσῃν Ἑλλάδα χρὴ προσεῖπῃν καὶ ὅπου νὰ ἐκφράζεται ἡ σκέψις ὅτι ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος ὁλοκλήρου συμπεπένθηκε καὶ τῆς οἰκουμένης τὸ πλεῖστον μέρος ! (Ἰνδία δηλ., Αἴγυπτος κ.λ.). Ὅχι ἐν συντριβῇ καρδίας, ἀλλ' ἐν παρανοίᾳ θὰ ἠδύνατο ὁ Δημ. νὰ εἴπῃ ταῦτα. Καὶ δὲν θὰ ἦτο παρανοίας δεῖγμα, ἐὰν τοιαῦτα λέγων ἀμέσως μετὰ τὰ γεγονότα, ὅτε φρικτὴ ἦτο ἡ ἐντύπωσις, δὲν ἀντελαμβάνετο ὅτι ἐκόντες ἄκοντες εἰ ἀκροαταί, καὶ φίλοι καὶ ἀντίπαλοι, θὰ ἀνελογίζοντο τὸν αἴτιον τοῦ πένθους τούτου τοῦ πλείστου μέρους τῆς οἰκουμένης ; Ὁ Αἰσχίνης πάντως θὰ ἐκράτει σημεῖωσιν μιᾶς τοιαύτης ἀνοησίας τοῦ Δημ., ἀλλ' ὡς φαίνεται ἐν τῷ Κατὰ Κτησιφ. δὲν ἐκράτησεν.

Καὶ εἰς ἀκόμῃ συλλογισμὸς καλὸς τοῦ κ. Συκουτρῆ ἐν Σ. 137, «Μὰ ἂν παρουσίαζεν ὁ λόγος ἐνδείξεις γνωριμίας τοῦ Περὶ τοῦ στεφάνου,

δὲν θὰ ἐχρειαζόμεθα ἄλλην ἀπόδειξιν, ὅτι εἶναι ψευδεπίγραφος . . .». Ἐπιτάφιος τοῦ Δημ. θὰ ἀνευρίσκετο ὁλόκληρος εἰς τὰς κυρίας γραμμάς του εἰς τὸν Περὶ τοῦ Στεφάνου (καὶ δὲν πρόκειται περὶ τῆς κατὰ λέξιν ἢ φράσιν ὁμοιότητος, ἀλλὰ κυρίως περὶ τῆς προσωπικότητος καθόλου τοῦ Δημοσθένους), ὅπως καὶ ὁ Περὶ τοῦ στεφάνου εἰς τὸν Ἐπιτάφιον, ἐφ' ὅσον ὁ ἐπιτάφιος δὲν ἀπηγγέλλετο ὡς τυπικὸς Τρισάγιος (ιδ. σ. 214), ὅπως ἀνευρίσκεται καὶ εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς, καὶ ὅπως καὶ ὁ Θουκυδίδης καὶ ὁ Ὑπερείδης εὐρίσκονται ὁλόκληροι εἰς τοὺς Ἐπιτάφιους των καὶ ὅπως ὁ Σοφοκλῆς καὶ ὁ Εὐριπίδης εἰς τὰ δράματά των, προγενέστερα καὶ μεταγενέστερα. Καὶ ἄλλως μήπως δὲν ὑπάρχουν ἐνδείξεις γνωριμίας, ἀλλὰ γνωριμίας διαστρεβλώσεως; (ιδ. ἄνωτ. σ. 81).

Ἐν Σ. 147 «σελ. 215 εὐρίσκει τὴν φράσιν § 37 οὐχ ὅπως πολλὰ λέξω, τοῦτ' ἐσκευάμην, ἀλλ' ὅπως τὰ ληθῆ ἀνάρμοστον εἰς ἐπιτάφιον», ἐξ οὗ ἀποδεικνύεται ὅτι τὸ ἔργον εἶναι νόθον. Ἄν τοιμὶθ κανεῖς, ἄς ἀμφισβητήσῃ τὴν ἀξίαν τοιοῦτου ἐπιχειρήματος». Καὶ ἐρωτῶ, ἂν ἦτό ποτε δυνατόν νὰ εἶπῃ ὁ Δημοσθένης εἰς τὸν ἐπίλογον τοῦ Ἐπιταφίου του, «ἐφρόντισα νὰ εἶπω ὅχι πολλά, ἀλλὰ τὰ ἀληθῆ» !! Καὶ ποῖα εἶναι τὰ ἀληθῆ; οἱ κοινοὶ τόποι τοῦ ἐπιταφίου ἢ ὅτι αἴτιοι τῆς ἥττης εἶναι οἱ στρατηγοὶ τῶν Θηβαίων; καὶ τονίζονται εἰς τὸν ἐπιτάφιον τὰ ἀληθῆ; Ὅσα δὲ λέγω ἐγὼ (σ. 215) πρὸς ἐξήγησιν τῆς κουφότητος ταύτης τοῦ Ψευδοδημοσθένους, παρασιωπᾶ ὁ κ. Συκουτρῆς. Αὐτόθι δὲν εὐρίσκει πλεονασμὸν εἰς τὰ τὰ προσήκοντα ὡς χρῆ καὶ νόμιμα· διότι «κατὰ τὸν κ. Τραχίλην . . . οὔτε εἶναι δυνατόν νὰ πράξῃ κανεῖς τὰ προσήκοντα ὡς μὴ χρῆ»! (σολοικισμός· λέγε: ὡς οὐ χρῆ· διότι διάφορα τὰ ἐφ' ἢ μὴ δεῖ, ἐφ' ἢ μὴ χρῆ).

Ἄλλὰ μόνα ταῦτα; Ἄνὰ πᾶσαν λέξιν, φράσιν, νόημα τοῦ Ἐπιταφίου δύναται νὰ εὔρη ὁ ἀναγνώστης τὴν ἀπήχησιν μιμήσεως ξηρᾶς καὶ ἀδεξίας ἄλλων συγγραφέων ὑπὸ κατὰ δεκάδας ἐτῶν μεταγενεστέρου σοφιστοῦ. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ὁ Ἐπιτάφιος οὗτος ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ ὡς λαμπρὰ ἄσκησις πρὸς χημικὴν, οὕτως εἰπεῖν, ἀνάλυσιν καὶ εὔρεσιν τῶν ποικίλων στοιχείων, τὰ ὅποια ἀπαρτίζουν τὸ *mixtum compositum* ἐνὸς νόθου ἔργου. Καὶ οὕτως ὁ Ψευδοδημοσθένης (ὁ ἠδύνατο νὰ ἐκπληρώσῃ ἓνα προορισμὸν, τὸν ὅποιον δὲν ἐφαντάζετο, δὲν ἔδραπα-

νήσαμεν δὲ ἐπὶ ματαίῳ τὸν χρόνον καὶ τὸν κόπον οὔτε δ' κ. Συκουτρῆς οὔτε ἐγώ.

Ε Π Ι Μ Ε Τ Ρ Ο Ν

Α. Διορθώσεις εἰς τὸν Ἐπιτάφιον.

Διὰ νὰ ἐξιλεώσω ἐπωσδῆποτε τὸν Ψευδοδημοσθένην, τὸν ὁποῖον σκληρῶς, ἴσως καθ' ὑπερβολὴν σκληρῶς ἐνιαχοῦ μετεχειρίσθη, προσεπάθησα νὰ διορθώσω τέσσαρα χωρία, τὰ ὅποια διορθούμενα ἀποκαθιστῶσι ἴσως τὴν καθαρὰν σκέψιν του.

1) Ἐν § 7 οἱ γὰρ τῆς κατὰ τὸν παρόντα χρόνον γενεᾶς πρόγονοι καὶ πατέρες καὶ τούτων ἐπάνω τὰς προσηγορίας ἔχοντες, αἷς ὑπὸ τῶν ἐν γένει γνωρίζονται. Ἐπειδὴ τὰ καὶ τούτων ἐπάνω κ.λ. εἶναι ἀκατάληπτα ἐν ἧ εὐρίσκονται θέσει (ἄνωτέρω σελ. 96), θεωρῶ αὐτὰ ὡς εἰσφρήσαντα εἰς τὸ κείμενον ἄλλοθεν, καὶ δὴ ἐκ τοῦ § 5, ἐνθα ὁ λόγος περὶ τοῦ ὅτι ἡ χώρα εἶναι μήτηρ τῶν προγόνων τῶν Ἀθηναίων, ὡς λέγεται καὶ παρ' Ἰσοκράτει, καὶ ἐνθα ἴσως ἠύρισκοντο ὡς παρασημείωμα τοῦ συγγραφέως ἐκ τοῦ πρώτου σχεδιάσματος ἢ ἐξ ἀναθεωρήσεως, τίς οἶδεν. Παράδοξα τὰ ἐν 21 ὁμοίαν προέλευσιν ἔχοντα καὶ τῇ τοῦ προσσηκότος αὐτῶν ἐμπειρίᾳ καὶ τόλμῃ καὶ κατωτέρω (αὐτόθι) περὶ ὧν . . . εἰκότως. Ἐκεῖ που εἰς τὸ § 5 θὰ εἶχον κάλλιστα τὴν θέσιν των, ἀλλὰ διορθούμενα καὶ τούτων ἐπάνω τὰς προσηγορίας ἔχουσα (ἡ χώρα ἢ ἡ πόλις, δηλ. προσαγορευομένη τροφὸς καὶ μήτηρ), αἷς οἱ ἐν γένει γνωρίζονται, ὅπερ ἀποδίδει ἄριστα τὰ τοῦ Ἰσοκρ. Πανηγυρ. 24 αὐτόχθονες ὄντες καὶ τῶν ὀνομάτων τοῖς αὐτοῖς οἷσπερ τοὺς οἰκειοτάτους τὴν πόλιν ἔχοντες προσειπεῖν· μόνοις γὰρ ἡμῖν τὴν αὐτὴν τροφὸν καὶ πατρίδα καὶ μητέρα καλέσαι προσήκει.

2) Ἐν § 12 ἀλλὰ προαιροῦμαι διορθῶ προήρημαι, τὸ ὁποῖον καθιστᾶ καταληπτότερον τὸ § 12, τὸ ἀρκετὰ ἄλλως ἀσυνάρτητον.

3) Ἐν § 13 καὶ τοὺς ἔξω τοῦ γένους πρὸς τὸν τάφον ἠκολουθηκότας, πρὸ τούτων, δι' οὗς λόγους ἔγραψα ἐν σ. 84, εἰκάζω, ὅτι ἐξέπεσον αἱ λέξεις <τούς τ' ἐντός> καὶ τοὺς ἔξω τοῦ γένους ἢ <τούς τ' ἐν γένει> καὶ τοὺς ἔξω τοῦ γένους, πρὸλ. § 7 τῶν ἐν γένει. Ἄλλ' ἴσως ζητοῦμεν πολλά.

4) Ἐν § 21. περὶ ὧν δ' ὁ τῶν ἐναντίων κύριος ὑπερῆρε τοὺς ἐπὶ τούτῳ ταχθέντας, οὐχὶ τοὺς πολλοὺς οὔτ' ἐκείνων οὔθ' ἡμῶν αἰτιάσαιτ' ἂν τις εἰκότως. Διὰ νὰ μετριασθῇ ἢ ἀλογία τοῦ νοήματος, πρέπει νὰ λη-